

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
kirjaamo.hame@ely-keskus.fi

Viite: Lausuntopyyntö 24.9.2021 (HAMELY/404/2021), Juha Ahonen/Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Asia: Lausunto Museoviraston 17.8.2021 antamasta lausunnosta, joka koskee Lahden kaupunginmuseon/Päijät-Hämeen alueellisen vastuumuseon tekemää Lahden kaupungintaloa koskevaa rakennusperintölain (498/2010) mukaista suojeluesitystä

Lahden museot teki 9.2.2021 rakennusperintölain mukaisen suojeluesityksen Lahden kaupungintalon suojelusta. Esitys koski rakennuksen ulkoasua, rakennusrunkoa ja puistoa, sekä keskeisten tilojen kiinteää sisustusta ja irtaimistoa. Museovirasto on antanut oman lausuntonsa Lahden museoiden suojeluesityksestä 17.8.2021. Siinä Museovirasto esitti sisätiloista suojeltavaksi valtuustosalin ja kaupunginhallituksen kokoushuoneen irtaimen sisustuksen kanssa, mutta muiden alkuperäisessä suojeluesityksessä esiteltyjen tilojen irtaimistoa ei sisällytettäisi suojelupäätökseen. Lahden museot/Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää asiasta lausuntonaan seuraavaa:

Lahden kaupungintalo on valmistunut vuonna 1912. Rakennuksen, puiston ja osan sisustuksesta on suunnitellut Eliel Saarinen.

Lahden kaupungintalo on edustava ja todistusvoimainen esimerkki kokonaistaideteosajattelusta. Vuosisadan vaihteen arkkitehtuurin kokonaistaideteosajatus, jossa sisä- ja ulkotilan tuli rakennuksessa edustaa samaa muotokieltä, toteutuu kaupungintalossa hyvin. Rakennuksen sisätiloissa toistuvat jugendille tyypilliset vahvat maanläheiset värit ja luonnonornamentiikka. Saarinen on piirtänyt suurimman osan rakennuksen valaisimista ja huonekaluista. Ne on suunniteltu hahmotettavaksi osana rakennusta, johon ne on tarkoitettu. Lahden kaupungintalo on puiston, ulko- ja sisätilat sekä sisustuksen käsittävä kokonaistaideteos.

Lahden kaupungintalon toiminnot ovat muuttuneet vuosikymmenten aikana. Se on myös kärsinyt vaurioita useaan otteeseen, ensimmäisen kerran vuoden 1918 sodan aikana, jolloin eritoten torni joutui tulituksen kohteeksi. Rakennus korjattiin entiseen asuunsa. 1930-luvulla rakennusta laajennettiin eteläpuolen lisäsiivellä kaupunginarkkitehti Kaarlo Könösen suunnitelmin. Talvisodassa kaupungintalo vaurioitui pahoin. Korjaukset suoritettiin välirauhan aikana.

1950-luvulla Lahden kaupunki tilasi paikalliselta kuvataiteilija Pentti Melaselta seinämaalauksen toteutettavaksi kaupungintalon toiseen kerrokseen, pääportaikon vastakkaiselle seinälle. Teoksen toteutuksessa otettiin huomioon kaupungintalon värimaailma ja muu sisustus. Lähes kahdeksan metriä leveä maalaus on toteutettu

tempera- ja öljyvärein kankaalle, joka on liimattu suoraan rakennuksen seinäpintaan. Teos heijastelee aikansa ideologiaa – maalauksen teemana on Lahden kaupungin rakentuminen ja kehittyminen, työn ja perheen, kulttuurin ja urheilun sekä kaupunkihallinnon ja kirkon merkitys. Maalaus valmistui vuonna 1958.

Kaupungintalossa tapahtui vuonna 1981 tulipalo, jonka jälkeen tehdyt korjaustyöt muodostavat toisen merkittävän kerrostuman rakennuksessa. Rakennuksen korjaustyöt suunniteltiin Lahden kaupungin talonsuunnitteluosastolla kaupunginarkkitehti Erik Liljebladin johdolla. Käytännön työstä vastasi arkkitehti Satu Päivärinne. Sisustussuunnittelu oli sisustusarkkitehti Antti Nurmesniemen käsialaa. Nurmesniemi toteutti omaa kerrostumaansa suunnitellessaan samaa kokonaistaideteoksen ideaa kuin Saarinen aikanaan. Sisustuksessa haettiin innoitusta rakennuksen alkuperäisistä interiööreistä. Tulipalossa vaurioitunut Pentti Melasen seinämaalaukset koettiin keskeiseksi osaksi sisustusta ja se konservoitiin peruskorjauksen yhteydessä. Kaupungintalon peruskorjaus valmistui vuonna 1985.

Lahden kaupungintalo on harvinaisuus arkkitehti Eliel Saarisen tuotannossa, 1900-luvun alun kaupungintalona, rakennustyyppinsä jugendtyylisenä edustajana ja rakennustyyppinsä kokonaistaideteosidean edustajana. Saarinen suunnitteli uransa aikana kuusi kaupungintaloa, joista vain kaksi, Lahden ja Joensuun kaupungintalot, toteutettiin.

Kaupungintalossa on kaksi suurta rakennuskerrostumaa, vuoden 1912 uudisrakennus ja vuoden 1985 korjattu, osin entistetty, osin uudistettu rakennus. Molemmat edustavat korkeatasoista, rikkaita tulkintaa kokonaistaideteoksesta, ja historiallinen kerroksisuus on hallittua ja hienovaraista. Kaupungintalon kerroksellisuutta lisää Pentti Melasen monumentaalimaalaus, joka on suunniteltu rakennuksen funktio ja sisustus huomioiden. Teos tekee näkyväksi valmistumisaikansa yhteiskunnallisesti tärkeitä arvoja, joiden eteen myös kaupungintalolla on työskennelty. Maalaus on yksi harvoista Lahdessa säilyneistä monumentaalimaalauksista. Teoksella on merkittävä paikallishistoriallinen ja taidehistoriallinen arvo.

Saarisen suunnitelmassa olennaista kokonaistaideteosajatuksen lisäksi on rakennuksen hierarkisuus. Tilajaot on suunniteltu pitäen mielessä niiden käyttötarkoituksia. Sama ajatus on säilynyt 1980-luvun muutoksissa, vaikkakin rakennuksen tiloja on järjestetty myös uudelleen.

Museo pitää perusteltuna, että arkkitehtonisesti ja toiminnallisesti hierarkiassa ylimpänä olevien tilojen, valtuustosalin ja kaupunginhallituksen istuntosalin lisäksi suojellaan näitä tiloja selittävät ja tukevat tilat. Irtaimistoineen suojeltaviksi esitetyt tilat kuvaavat sitä päätöksentekoprosessia, jonka pohjalta kaupungin hallinto toimii. Vastaanottoalan kautta edetään neuvotteluun ja tiedon tyssijaan, sieltä kaupunginhallituksen valmisteluun ja valtuuston lopullisiin päätöksiin.

Antti Nurmesniemen suunnittelema vaateaulan sisustus luo kaupungintalon arvon mittaisen vastaanottotilan. Se on esitila, jossa vieraat otetaan vastaan ja joka antaa ensivaikutelman arvokkaasta rakennuksesta. Sohvaryhmän asettelu kertoo sisustuksen suunnitellun kohtaamista varten. Tilassa on myös ainoa suojelukokonaisuuteen kuuluva rakennukseen suunniteltu naulakko.

Kirjasto- ja neuvotteluhuone on ylintä päätösvaltaa tukeva tila. Huone on päätöksentekoa johtavan tietovarannon symboli. Kirjaston kiinteät isot kirjahyllyt ovat suojeltavassa kokonaisuudessa ainoat huonekalutyyppeään.

Pohjakerroksen ravintolan kabinettitilat muistuttavat kaupungintalon monista käyttötarkoituksista ja historiasta. Ne muodostavat kaupungintalon tilojen joukossa oman kokonaisuutensa. 1980-luvun korjauksissa tila on taitavasti käännetty uuteen käyttötarkoitukseen säilyttäen tilarakennetta ja rakennusosia sekä sisustaen uutta käyttötarkoitusta vastaavasti uudelleen. Tilaan suunnitellut huonekalut toistavat vankisellien historiallista teemaa kalteriyksityskohdissa. Kalusteet ovat ainoat laatuaan suojeluesityksen tiloissa.

Museo katsoo tarpeelliseksi täsmentää Museoviraston suojeluesitystä siten, että kaupunginvaltuuston istuntosalin kaksi yleisötilaa ja toisen kerroksen pääaulan seinämaalaus tulee sisällyttää suojelupäätökseen.

Kokonaistaideteokset harvinaistuvat. Museo pitää ehdottoman tärkeänä sitä, että historiallisesti ja esteettisesti ainutlaatuisesta kokonaisuudesta säilyy riittävän havainnollinen ja informatiivinen kokonaisuus. Museon laajana asiantuntijatyönä kokoama suojeluesitys täsmentää tätä.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö	Hannu Takala
kokoelmapäällikkö	Sari Kainulainen
amanuenssi	Liisa Mäkitalo
konservaattori	Lauri Löfman
korjausrakentamisasiantuntija	Anssi Malinen
tutkija	Roosa Ruotsalainen

LAHDEN MUSEOT

Lahti City Museums

Lausunto

D/1450/10.03.02.00/2021

22.10.2021

Alueellinen vastuumuseo

Tiedoksi: Museovirasto
kaupunginarkkitehti Anne Karvinen-Jussilainen
asemakaava-arkkitehti Kimmo Sutinen
rakennuslupapäällikkö Markku Sivonen
kaupunkikuva-arkkitehti Armi Patrikinen